

ДЕПАРТАМЕНТ
ОСВІТИ І НАУКИ
ЗАПОРІЗЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ

КОМУНАЛЬНИЙ
ЗАКЛАД
ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ХОРТИЦЬКА
НАЦІОНАЛЬНА
НАВЧАЛЬНО-
РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ»
ЗАПОРІЗЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ
РАДИ

ЗБІРНИК ТЕЗ ФОРУМУ
**І ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФОРУМ
«ГАРДЕНОТЕРАПІЯ – ТЕРАПІЯ
ЗАРАДИ МАЙБУТНЬОГО»**

BOOK OF ABSTRACTS
**1st UKRAINIAN FORUM
«HORTICULTURAL THERAPY –
THERAPY FOR THE FUTURE»**

17 травня 2024 року
May 17, 2024

Запоріжжя, Україна
Zaporizhzhia, Ukraine

Редакційна колегія:

Н.П. Дерев'янка (відповідальний редактор), к.с.-г.н., доцент, зав кафедри садово-паркового господарства Хортицька національна академія;
Б.В. Корнелюк, кандидат філологічних наук, доцент, Хортицька національна академія.

«ГАРДЕНОТЕРАПІЯ – ТЕРАПІЯ ЗАРАДИ МАЙБУТНЬОГО»: збірник тез доповідей І всеукраїнського форуму (м. Запоріжжя, 17 травня 2024 р.). Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2024. 54 с.

HORTICULTURAL THERAPY – THERAPY FOR THE FUTURE: Book of Abstracts of the 1st UKRAINIAN FORUM (Zaporizhzhia, May 17, 2024). Zaporizhzhia : Publishing House of Khortytsia National Academy, 2024. 54 p.

Збірник містить тези доповідей учасників І всеукраїнського форуму «ГАРДЕНОТЕРАПІЯ – ТЕРАПІЯ ЗАРАДИ МАЙБУТНЬОГО», приуроченої до Всесвітнього дня гарденотерапії (18 травня) та організованої науково-педагогічним колективом кафедри садово-паркового господарства Хортицької національної академії. Опубліковані тези доповідей розкривають специфіку й інноваційний досвід розв'язання актуальних проблем з гарденотерапії з урахуванням наукових досліджень і практичної діяльності у галузях садово-паркового господарства спеціальної психології, фізичної терапії, ерготерапії, соціальної роботи та соціальної педагогіки.
Збірник адресовано науково-педагогічним працівникам, аспірантам, студентам і широкому колу фахівців з гарденотерапії.
Відповідальність за достовірність поданих матеріалів, наведених цитат, статистичних та емпіричних даних несуть учасники та їхні наукові керівники згідно з юридичними й етичними нормами академічної доброчесності.

ЗМІСТ:

	Вступна частина
4	Вітальне слово. Нечипоренко Валентина Василівна, ректор Хортицької національної академії, д.пед.н., професор (Запоріжжя).
6	Розділ 1. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ І ПІДХОДИ У ГАРДЕНОТЕРАПЕВТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
6	Кобець О.В., АРОМАТИЧНІ РОСЛИНИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ОЗДОРОВЧОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛІКУВАЛЬНИХ САДІВ
8	Мовчан В.О., САД ЕКОЛОГІЧНИЙ = САД ТЕРАПЕВТИЧНИЙ
11	Розділ 2. ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ЛОКАЦІЯХ ДЛЯ ГАРДЕНОТЕРАПІЇ, ФІЗИЧНА ТА РЕАБІЛІТАЦІЙНА ПІДТРИМКА
11	Дерев'янка Н.П., ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЛОКАЦІЯХ ДЛЯ ГАРДЕНОТЕРАПІЇ
13	Розділ 3. ПСИХОЛОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА В ГАРДЕНОТЕРАПЕВТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
13	Бідованець О., Прокоф'єва О., ГАРДЕНОТЕРАПІЯ І ВПЛИВ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я
15	Мосаєв Ю.В., ЗАСТОСУВАННЯ ГАРДЕНОТЕРАПІЇ В РОБОТІ ЦЕНТРІВ ВЕТЕРАНСЬКОГО РОЗВИТКУ
16	Позднякова-Кирбят'єва Е.Г., ГАРДЕНОТЕРАПЕВТИЧНІ ЛОКАЦІЇ ЦЕНТРІВ ВЕТЕРАНСЬКОГО РОЗВИТКУ
17	Смілян В.О., БОНСАЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГАРДЕНОТЕРАПІЇ У ВІДНОВЛЕННІ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ
19	Смоляк В.М., ВПЛИВ КОЛЬОРУ ТА ФОРМИ МІСЬКОГО ДЕКОРАТИВНОГО БАМБУКУ НА ПСИХІЧНІ РЕАКЦІЇ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖІВ
21	Турубарова А.В., ВПЛИВ КОЛЬОРУ ЛИСТЯ АНГЛІЙСЬКОГО ПЛЮЩА НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН СТУДЕНТІВ
23	Хрищук Т.В., ГАРДЕНОТЕРАПІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОРЕКЦІЇ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ПІДЛІТКІВ
25	Чудінова Д.І., Ковальова О.В., ГАРДЕНОТЕРАПІЯ В БОТАНІЧНИХ САДАХ ДЛЯ ВІДТВОРЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ
29	Шликова О.О., ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ В ПРИРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ
31	Розділ 4. ПРОЄКТУВАННЯ ДІЛЯНОК ДЛЯ ГАРДЕНОТЕРАПЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
31	Бідолах Д.І., Підховна С.М., ОСОБЛИВОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ ТЕРАПЕВТИЧНОГО САДУ
33	Корзун С.А., ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРОГРАМ ТЕРАПЕВТИЧНОГО САДІВНИЦТВА

Види діяльності	Терапевтичне значення
ДІЯЛЬНІСТЬ З ПОСАДКИ НАСІННЯ Діяльність із висаджування або пророщування насіння має освітню та терапевтичну мету. Для навчального компоненту зосередитись на життєвому циклі насіння з групою учасників. Візуальні матеріали, такі як діаграма проростання насіння, допомагають учасникам зрозуміти процес проростання насіння. Принаймні одного учасника не перестає дивувати те, що рослини, навіть такі великі, як соняшник, починаються з крихітного насіння.	Діяльність із пророщування насіння дозволяє терапевтам-садівникам пов'язати важливість проростання насіння та догляду за рослинами з турботою про себе чи інших. У закладах охорони здоров'я чи за спеціальними освітніми програмами багато людей перебувають під цілодобовою опікою через нездатність забезпечувати себе. Щось таке крихітне, як насіння, має велике значення, оскільки дає будь-кому можливість піклуватися про живу істоту. Учасників навчають, як правильно вирощувати розсаду за допомогою коректного освітлення на сонці і методам поливу, щоб гарантувати добрий розвиток рослини. Кожен учасник отримує різноманітні саджанці, за якими потрібно доглядати. Мета полягає в тому, щоб надати кожній людині можливість доглядати за власною рослиною, щоб, коли прийде час, її можна було об'єднати з іншими рослинами, щоб створити прекрасний терапевтичний сад просто неба.
ДІЯЛЬНІСТЬ З РОЗМНОЖЕННЯ РОСЛИН Розмноження рослин – це ще одна чудова діяльність для групи будь-якого розміру та можливостей. Все, що потрібно, це контейнери, ґрунт, материнська рослина і кілька ножиць. Деякі з моїх улюблених рослин для розмноження також додають чудовий сенсорний компонент до діяльності.	Діяльність із розмноження рослин може бути використана для викладання цінних уроків у медичному закладі. Вони вчать урок про те, як взяти щось старе або заросле, щоб почати щось свіже та нове. Цю дію також можна поєднати з обрізкою, щоб збільшити терапевтичні переваги. Концепція зняття, щоб стати більш здоровим, є темою, яка резонує з багатьма учасниками садівничої терапії.
ДІЯЛЬНІСТЬ З ПЕРЕСАДКИ Коли прийде час починати висаджувати рослини в саду, урок з пересадки може значно підвищити безпосередню красу саду, підвищивши відчуття власності серед учасників. В ідеалі саджанці та живці, які були вирощені раніше, розвинулися у зрілі, здорові рослини, які готові до пересадки на грядки/контейнери. Кожен учасник має можливість розмістити свою(ї) рослину(и) у певній частині саду, щоб продовжувати спостерігати за їх розвитком протягом вегетаційного періоду.	Почуття власності або гордості за простір значно підвищує успіх програми садової терапії. Коли учасники отримують можливість посадити власні рослини в спільному просторі, їх особиста власність і піклування про простір посилюються. Вони відчувають відповідальність не лише за свою рослину, а й за весь сад. Спостерігається коли учасники вели членів сім'ї чи друзів до «свого» саду, щоб показати, що вони посадили.

1. Michelle Stewart. Discovering new ways to enrich nature and garden activities for people of all ages and abilities. Horticulture Therapy Workbook. 2016. 52p.

РОЗДІЛ 3

ПСИХОЛОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА В ГАРДЕНОТЕРАПЕВТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

ГАРДЕНОТЕРАПІЯ І ВПЛИВ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я

Бідованець О., здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня освітньо-наукової програми Гарденотерапія, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Прокоф'єва О., кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

THERAPEUTIC HORTICULTURE AND ITS IMPACT ON MENTAL HEALTH

O. Bidovanets, higher education student of the second (Master's) level of the educational and scientific program Therapeutic Horticulture, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

O. Prokofieva, Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Psychology, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

Американська асоціація гарденотерапевтів дає визначення гарденотерапії як залучення клієнта у діяльність догляду за квітами, яка фасилітується і супроводжується навченим психотерапевтом, щоби досягти певних цілей [4]. Відмічається позитивний вплив на психічний добробут людини, якість життя, психічний добробут [7]. Чимало досліджень свідчать про те, що гарденотерапія сприятливо впливає на психічний добробут, відчуття залученості до діяльності та сенсу. Було повідомлено про зменшення рівня стресу та тривоги [8].

Відповідно до оцінки Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) близько 10 млн людей будуть мати психічні розлади після війни, зокрема, гострий стрес, тривога, депресія, посттравматичний стресовий розлад, розлади вживання психоактивних речовин [3].

Відповідно до 3 хвили опитування Gradus Research щодо опитування українців для оцінки динаміки стану психічного здоров'я українців та ставлення до психологічної допомоги, порівняно з показниками 2023 та 2024 років, збільшились частки тих, хто оцінює свій психоемоційний стан як незадовільний (з 8% до 13%) та зменшилась частка тих, хто вважає свій стан задовільним (з 41% до 36%). Збільшилась кількість тих, хто переживає втому, безсилля, розчарування, розгубленість, відчай та самотність, та зменшилась кількість тих, хто відчуває надію та гордість. Хоча за останні півроку 40% респондентів відчували необхідність у психологічній допомозі, лише 8% звертались до спеціаліста [5].

Існує дослідження, відповідно до якого, садівництво протягом хоча б 30 хв. зменшує рівень кортизолу у слині, тобто зменшує прояви стресу. [1]. Незважаючи на те, що гарденотерапія не є втручанням першого вибору серед ветеранів із тривогою, депресією, посттравматичним стресовим розладом (ПТСР) та розладами внаслідок

вживання психоактивних речовин. Утім існують дослідження, які свідчать, що гарденотерапія із вирощуванням рослин, а потім споживанням їх у їжу, зменшує ожиріння, покращує настрій, зменшує відчуття самотності та прояви ПТСР [9]. Існує стигма щодо психічного здоров'я серед ветеранів, що ускладнює їм звертання за допомогою. Саме тому такі методи, які не є прямими методами психотерапії, але можуть використовуватися як допоміжні і мати позитивний вплив на самопочуття, мають використовуватися.

Існує кілька способів як гарденотерапія може використовуватися - учасники доглядають за однією рослиною протягом терапевтичного процесу, учасників направляють, щоб вони відчували процес зростання рослин, терапевти використовують мультисенсорні характеристики рослин під час програми.

Хоча гарденотерапія, терапія рослинами, використовувалась протягом тривалого часу для реабілітації людей із психічними розладами, зокрема, з шизофренією та депресією. для утім досі немає стандартизації у підходах. У наказі МОЗ України від 13.12 2023 року #2118 “Про організацію надання психосоціальної допомоги населенню” не згадується гарденотерапія [2].

На даний час немає розвинуто теоретичного підґрунтя для використання садотерапії для клієнтів, зокрема, на основі соціо-екологічної моделі.

Соціо-екологічна модель здоров'я вивчає і пропонує підхід на основі чотирьох рівнів - особистого, міжособистісного, громади і суспільства [6]. Для того, щоби гарденотерапія була ефективною, зміни мають відбуватися на різних рівнях. Зокрема, на особистому рівні це може відбуватися на рівні хобі або як частина психотерапії. Ветерани можуть проходити основний курс лікування і гарденотерапію мати як хобі. Міжособистісний рівень може включати і передбачати залучення ще когось до процесів піклування за рослинами. Саме на міжособистісному рівні це може відбуватися як з рідними, так і з поьбратимами, за принципом рівний рівному. Рівень громади може передбачати організацію гарденотерапії та піклування за рослинами на рівні громад. На рівні громади можуть бути організовані активності, які передбачатимуть залучення ветеранів громади до садіння. На рівні суспільства для імплементації принципів гарденотерапії, мають проводитися дослідження у цій галузі, розроблятися політики та керівництва щодо ефективності даного методу серед ветеранів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Mottershead R., Ghisoni M. Horticultural therapy, nutrition and post-traumatic stress disorder in post-military veterans: developing non-pharmaceutical interventions to complement existing therapeutic approaches. F1000Research. Вип. 10, 03.09.2021. С. 885. DOI:10.12688/f1000research.70643.1.
2. ZakonOnline Організація надання психосоціальної допомоги 13.12.2023. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/525506___766502 (дата звернення: 14.04.2024).
3. 10 mln people mental health conditions who - Google Search. URL: https://www.google.com/search?q=10+mln+people+mental+health+conditions+who&rlz=1C5MACD_enUS1027US1028&oq=10+mln+people+mental+health+conditions+who&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUY0dIBCDg2MThqMG03qAIAAsAIA&sourceid=chrome&ie=UTF-8 [accessed 28/05/2024].
4. AHTA Definitions and Positions. URL: <https://www.ahat.org/ahat-definitions-and-positions> [accessed 27/05/2024].
5. Gradus_Report_Mental_Health_30102023v1 ЖОВТЕНЬ.pdf - Google Drive. URL: <https://drive.google.com/file/d/1eYycGNue-hrqsF3xfEFQoegPZNprQ4L/view> [accessed 28/05/2024].
6. Kousoulis A. A., Goldie I. A Visualization of a Socio-Ecological Model for Urban Public Mental Health Approaches. Frontiers in Public Health. Vol. 9, 13.05.2021. P. 654011. DOI:10.3389/fpubh.2021.654011.
7. Pañtiru I., Ronaldson A., Sima N. et al. The impact of gardening on well-being, mental health, and quality of life: an umbrella review and meta-analysis. Systematic Reviews. Vol. 13, Issue 1. P. 45. DOI:10.1186/s13643-024-02457-9.
8. Siu A. M. H., Kam M., Mok I. Horticultural Therapy Program for People with Mental Illness: A Mixed-Method Evaluation. International Journal of Environmental Research and Public Health. Vol. 17, Issue 3. P. 711. DOI:10.3390/ijerph17030711.
9. Stowell D. R., Owens G. P., Burnett A. A pilot horticultural therapy program serving veterans with mental health issues: Feasibility and outcomes. Complementary Therapies in Clinical Practice. Vol. 32, 01.08.2018. P. 74–78. DOI:10.1016/j.ctcp.2018.05.007.

ЗАСТОСУВАННЯ ГАРДЕНОТЕРАПІЇ В РОБОТІ ЦЕНТРІВ ВЕТЕРАНСЬКОГО РОЗВИТКУ

Мосаєв Ю.В., Хортицька національна академія, м. Запоріжжя, Україна

APPLICATION OF THERAPEUTIC HORTICULTURE IN THE WORK OF VETERAN DEVELOPMENT CENTERS

Yu.V. Mosaev, Khortytsia National Academy. Zaporizhzhia, Ukraine
E-mail: mosaev2015@gmail.com

Центри ветеранського розвитку є новим форматом роботи з реінтеграції ветеранів до умов цивільного життя. Зазначені центри створюються з метою організації систематичного процесу реінтеграції ветеранів через надання відповідних адаптаційних та реабілітаційних послуг.

Сьогодні в Україні функціонує 16 центрів ветеранського розвитку, які є структурними підрозділами закладів вищої освіти. Функціонал їх відрізняється один від одного через рік заснування та рівень актуальності тієї чи іншої послуги. Так в 2014 році найбільш актуальним видом послуг був юридичний супровід військових, ветеранів та членів їх родин. Починаючи з 2016 року на перший план вийшли послуги реабілітаційного прямування. З 2023 року актуалізувалась проблема реінтеграції ветеранів та подолання посттравматичного синдрому.

Особливість соціальної реінтеграції полягає в тому, що це процес комплексний та вимагає різносторонніх послуг і роботи з соціальним працівником, психологом, юристом, спеціалістом з профорієнтації, тощо [1]. На сьогодні поки не у всіх обласних центрах та великих містах функціонують центри ветеранського розвитку, а ті, що функціонують можуть почати свою роботи кілька місяців тому і це дозволяє шукати актуальний набір послуг саме для кожного конкретного центру в залежності від особливостей регіону, наявних спеціалістів та приміщення в якому він розташований.

Одним з основних принципів надання послуг з реінтеграції ветеранів є соціальне замовлення [2]. Соціальне замовлення є концептуальною процедурою визначення соціальних потреб та способу надання послуг. Гарденотерапія є достатньо новим напрямом напрямом в рамках соціальної адаптації та реабілітації. Тому однією з головних проблем використання гарденотерапії полягає в тому, що на сьогодні не вистачає інформації про зазначену адаптаційну і реабілітаційну технологію. Тому часто спеціалісти з соціальної адаптації та психосоціального обслуговування не використовують зазначені технології, а ветерани не формують відповідного соціального замовлення. На адміністративному рівні зазначена проблема поглиблюється за рахунок того, що департаменти соціального захисту населення не замовляють відповідних соціальних послуг.

Безпосереднє використання гарденотерапевтичних технологій в роботі центрів ветеранського розвитку зводиться до організації груп підтримки, що активно використовують гарденотерапію як одну з технологій релаксу та реабілітації. Є значні передумови для використання гарденотерапії в рамках тренінгів за технологією «рівний-рівному» та біосугестивної терапії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Позднякова-Кирбят'єва Е.Г., Мосаєв Ю.В. Комплексна реабілітація військовослужбовців як інтегральний виклик українського суспільства. Матеріали XIII Міжнародної наукової конференції «Соціальне прогнозування та проєктування майбутнього: перемога, мир та відновлення у післявоєнній Україні» (28 квітня 2023 року, м. Запоріжжя) / І.О. Кудінов (гол. ред.), М.А. Лепський (наук. ред.); ред. кол.: Т.Ф. Бірюкова, Н.В. Лепська, Т.І. Бутченко, В.О. Скворець, Є.Г. Цокур. Запоріжжя : ЦНСД, 2023. С.34-37
2. Позднякова-Кирбят'єва Е., Жужа Л., Мосаєв Ю. Організація комплексного соціального обслуговування військовослужбовців та їх родин на принципах соціального замовлення. Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук : збірник матеріалів VII Міжнар. наук. практ. конф. (10 листопада 2023р.) / відп. ред. Голуб Г.С., Зінченко М. О. Луцьк, 2023. С.95-97.